

Beheersvisie Afferdensche en Deestsche Waarden

24 januari 2001

Beheersvisie Afferdensche en Deestsche Waarden

24 januari 2001

COLOFON

Documenttitel	:	Beheersvisie Afferdensche en Deestsche Waarden
Auteur	:	Projectgroep Afferdensche en Deestsche Waarden
Datum	:	24 januari 2001
Project	:	Afferdensche en Deestsche Waarden
Deelproject	:	Beheersvisie
Uitvoerende instantie	:	Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland
Projectleider	:	Boréas Zandberg

Inhoud

1 Inleiding	1
1.1 Ligging	1
1.2 Doel	1
1.3 Leeswijzer	2
2 Uitgangspunten en randvoorwaarden	3
3 Ecologisch streefbeeld	5
4 Beheer	7
4.1 Jaarrondbegrazing	7
4.2 Hooilandbeheer	8
4.3 Sedimentsbeheer	8
4.4 Overig beheer	9
4.5 Beheerseenheden	9
5 Overgangsbeheer	11
5.1 Planning	11
5.2 Overgangsbeheerseenheden	11
6 Recreatie, sportvisserij, jacht en participatie	15
6.1 Extensieve recreatie	15
6.2 Sportvisserij	15
6.3 Jacht	15
6.4 Participatie	15
7 Monitoring	17
7.1 Monitoring natuurwaarden	17
7.2 Monitoring rivierkunde	18
8 Financiële aspecten	19
8.1 Kostenposten	
8.2 Opbrengstposten	19
9 Literatuur	21
Bijlagen	
Bijlage 1: Situatieschets	
Bijlage 2: Rivierkundige zonerings	

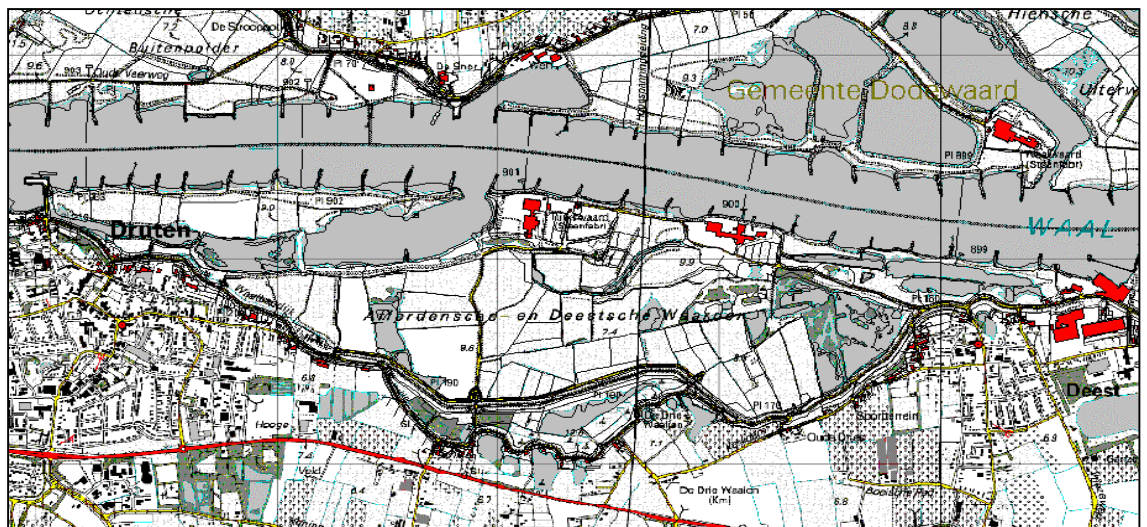
---

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Door Rijkswaterstaat wordt gewerkt aan de inrichting van de Afferdensche en Deestsche Waarden. Het doel van de inrichting van de Afferdensche en Deestsche Waarden is zowel veiligheid te bieden tegen overstromingen als natuurontwikkeling in het gebied te versterken. De veiligheidseisen komen voort uit de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier'. De afvoercapaciteit van de uiterwaard wordt vergroot door middel van de aanleg van een meestromende nevengeul, het verwijderen van obstakels en de verlaging van delen van het terrein. Voor vrijwel de gehele uiterwaard wordt nieuwe riviergebonden natuur nagestreefd.

Het gebied is gelegen op de zuidoever van de Waal tussen Druten en Deest (Km. 898,5-903) en heeft een oppervlakte van ca. 285 ha (Figuur 1). Huidige kenmerkende elementen zijn een complex van kleiwinputten met struweel, enkele oude strangen, een agrarisch gebied met maïsackers en weidegronden, een tweetal voormalige steenfabrieken en een zandwinplas in open verbinding met de Waal. Uit inventarisaties is gebleken dat er in het gebied op verschillende locaties hoge natuurwaarden voorkomen; deze zullen worden behouden.

Figuur 1. Ligging Afferdensche en Deestsche Waarden

1.2 Doel van de beheersvisie

In deze beheersvisie worden de hoofdlijnen van het beheer voor de Afferdensche en Deestsche Waarden beschreven, waarvan het doel is het gewenste landschap te ontwikkelen en in stand te houden. Conform de eerstgegadigde kaart van de provincie is Staatsbosbeheer de eindbeheerder van het gebied. Staatsbosbeheer dient haar beheersdoelstellingen tot concrete doelen uit te werken in een beheersplan, waarvoor deze beheersvisie als basis dient. De beheersvisie blijft vigeren tot het moment dat er een definitief beheersplan bestaat met bijbehorende, verleende vergunningen. De beheersvisie beperkt zich tot het beschrijven van het beheer van wateren, vegetatie, fauna en de natuurgerichte recreatie binnen het plangebied. Omdat de inrichting pas over enkele jaren (2010) afgerond zal zijn, wordt in de beheersvisie ook aandacht besteed aan het overgangsbeheer.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport wordt de beheersvisie voor de Afferdensche en Deestsche Waarden weergegeven. De beheersvisie is gebaseerd op de uitgangspunten en randvoorwaarden van het inrichtingsplan uit 1996 (Van de Perk, 1996) en het inrichtingsplan uit 1999 (Zandberg, 1999). De uitgangspunten en randvoorwaarden zijn in hoofdstuk 2 terug te vinden. In hoofdstuk 3 wordt beschreven hoe het ecologisch streefbeeld er uitziet. Hoofdstuk 4 beschrijft het beheer dat nodig is om het ecologisch streefbeeld te bereiken en te handhaven. Voordat het gebied volledig is ingericht, moet er op de aangekochte gronden al een beheer gevoerd worden. In hoofdstuk 5 wordt dit overgangsbeheer beschreven. In hoofdstuk 6 worden de effecten van het beheer op de recreatie, sportvisserij, jacht en participatie (medegebruik) aangegeven. Als onderdeel van een beheersplan is een monitoringplan nodig, om evaluatie en sturing mogelijk te maken. In hoofdstuk 7 wordt weergegeven welke monitoringsprogramma's en onderzoeken in het gebied voorgesteld worden. Hoofdstuk 8 geeft inzicht in de kostenverdeling. In de bijlagen worden een situatieschets van de inrichting en een kaart van de rivierkundige zonerings weergegeven.

---

2 Uitgangspunten en randvoorwaarden

In het inrichtingsplan 1999 (Zandberg, 1999) worden de uitgangspunten en randvoorwaarden beschreven die zijn gehanteerd om te komen tot het ontwerp voor de inrichting en het beheer van de Afferdensche en Deestsche Waarden. Het belangrijkste uitgangspunt hierbij is de veiligheid, vertaald in rivierkundige randvoorwaarden. De natuurontwikkeling is hierin volgend. De veiligheid tegen overstroming moet bij de toekomstige verhoogde maatgevende afvoer (16.000m³/s bij Lobith) gewaarborgd zijn. De scheepvaart op de Waal mag niet belemmerd worden. De stabiliteit van banddijken, oever- en stroomgeleidende werken mag niet worden aangetast. De morfologische processen in de uiterwaard en nevengeul moeten stabiel zijn, dus er mag geen snelle aanzanding of erosie optreden en de geul mag zich alleen binnen bepaalde grenzen verleggen.

Algemene randvoorwaarde voor het beheer is dat het ervoor zorgt dat aan de randvoorwaarden uit het Inrichtingsplan 1999 wordt voldaan. Dit zijn randvoorwaarden op het gebied van waterbeweging en morfologie, ecologie, landschap en recreatie. Daarnaast zijn onderstaande uitgangspunten van toepassing.

Natuur

Het is de bedoeling om dynamische processen in de uiterwaard te herstellen, zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande natuurwaarden. Hierdoor ontstaan goede omstandigheden voor specifiek riviergebonden soorten. Dit wordt vorm gegeven door:

- Natuurontwikkeling:
  - Een permanent meestromende nevengeul door de uiterwaard.
  - Dynamische oeverzones, zandplaten, periodiek meestromende zandige geulen, oeverwallen, rivierduinen en hoogwaterpoelen.
  - Lage delen in de vlakte, waarin tijdelijke poelen ontstaan.
  - Moerasvorming in geïsoleerde wateren.
- Behoud van bestaande natuurwaarden:
  - Op de oude kades is plaatselijk een stroomdalvegetatie aanwezig.
  - Het bestaande wilgenbos is als waardevol aan te duiden. Het is zeker niet uniek, maar de leeftijd maakt dat vervanging vrij veel tijd kost.
  - De meidoornhagen op de hogere randen worden gehandhaafd.
- Integrale, extensieve jaarrondbegrazing als beheer wordt sturing gegeven aan de natuurontwikkeling (in beginsel < 1 Groot Vee Eenheid (GVE) per ha. begraaftbaar terrein). Als blijkt dat dit een negatieve invloed heeft op de aanwezige natuurwaarden, zal het beheer aangepast worden (bijvoorbeeld begrazingsdruk verlagen of uitrasteren en maaien).
- Hoogwatervluchtplaatsen die voor het vee en wild noodzakelijk zijn om te kunnen overleven tijdens hoogwater.

Overig

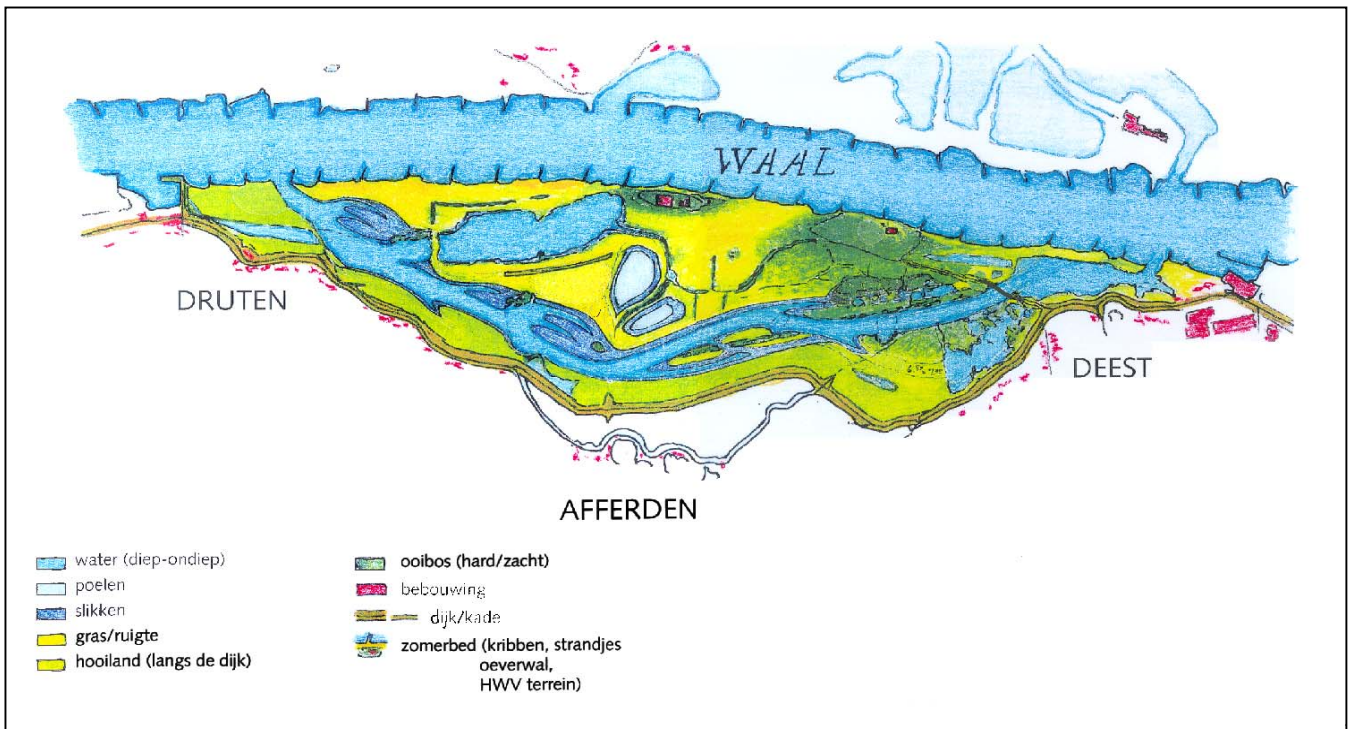
- De uiterwaard moet vrij toegankelijk zijn voor natuur- en landschapsbeleving.
- Het uitzicht vanaf de dijk naar de rivier bij Druten en Deest moet gewaarborgd worden.
- Wegen en constructies die van belang zijn voor natuurontwikkeling en recreatie moeten begaanbaar blijven.
- Om kwetsbare soorten veilig te stellen, geldt er specifieke wet- en regelgeving gericht op het beschermen van deze kwetsbare soorten. Voor het beheer zijn vooral van belang: de Flora- en Faunawet, Reglement voor de binnenvisserij, Habitatrichtlijn, Natuurbeschermingswet en de Europese Vogelrichtlijn.
- Ziekten en plagen dienen conform wet en regelgeving behandeld te worden.

---

3 Ecologisch streefbeeld

Bij de beschrijving van het ecologisch streefbeeld wordt uitgegaan van het inrichtingsplan Afferdensche en Deestsche Waarden (Zandberg, 1999), waarin de gewenste inrichting wordt weergegeven. Door de gehele uiterwaard wordt een meestromende nevengeul aangelegd. Deze geul staat in verbinding met de rivier door twee kunstwerken: een inlaat- en een uitlaatconstructie. Daarnaast zal aan het begin van de nevengeul een regelwerk worden aangelegd om lage en gemiddelde afvoeren door de geul te kunnen reguleren. Het regelwerk zal tevens dienen als brug, zodat de gehele uiterwaard bereikbaar blijft. Het bestaande tichelgat aan het begin van de geul zal dienen als zandvang. De oevers van de geul worden flauw aangelegd, zodat slikvelden ontstaan. Tussen de dijk en de nevengeul komt een bloemrijke hooiweide. Op de hoogwatervrije terreinen zal ooibos tot ontwikkeling komen, in aansluiting op het bestaande ooibos bij het tichelgatencomplex. Het zuidelijke deel van het hoogwatervrije terrein Turkswaard zal worden afgegraven (riviervruiming). De gebouwen in de uiterwaard zullen worden verwijderd, met uitzondering van de voormalige steenovens. De bestaande meidoornhagen op de kades en de zandige graslanden van de oeverwal met stroomdalvegetatie worden behouden. Tot slot voorziet het plan in een aantal poelen en moerasachtige laagten (zie Bijlage 1)

In het inrichtingsplan voor de Afferdensche en Deestsche Waarden hebben de verschillende uitgangspunten en randvoorwaarden geleid tot onderstaande ecotopenkaart (Figuur 2). De ecotopenkaart geeft een beeld van het gebied na inrichting.

Figuur 2. Ecotopenverdeling

Voor Staatsbosbeheer zijn de inrichting en de beheershoofdlijnen, zoals die door de projectgroep en Rijkswaterstaat zijn opgesteld, sturend voor het beheersplan. Staatsbosbeheer hanteert echter een andere methode voor de omschrijving van het streefbeeld dan Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat gebruikt voor het streefbeeld met name ecotopen, terwijl Staatsbosbeheer gebruikt maakt van subdoeltyperingen die gebaseerd zijn op de natuurdoeltypen van Bal *et al.* (1995). Tussen Rijkswaterstaat en

Staatsbosbeheer bestaat echter geen verschil van mening met betrekking tot de inhoud van het streefbeeld. In de bedrijfsvoering van Staatsbosbeheer wordt per subdoeltype geen verdeling van oppervlakte of ligging van de verschillende onderdelen binnen een subdoeltype binnen het gebied aangegeven. Hierdoor ontstaat er geen conflict tussen het vrij concrete streefbeeld van Rijkswaterstaat en de door Staatsbosbeheer na te streven subdoeltypen. Uiteindelijk zal de uiterwaard in zijn geheel beheerd worden als een complex van oobos, pionier- en watervegetaties in uiterwaarden (subdoeltype 12.1). Tot de realisering (rond 2010) is er sprake van een tussenperiode in het beheer, waarin wordt afgestemd op de lokale situatie. In deze periode worden voor de bedrijfsvoering meerdere subdoeltypen gehanteerd. Tabel 1 geeft een overzicht van het ecologisch streefbeeld, beschreven aan de hand van de bovengenoemde methodes.

Tabel 1. Beschrijving ecologisch streefbeeld: ecotopenverdeling (gehanteerd door Rijkswaterstaat) [o.f.= overstromingsfrequentie in dagen per jaar, opp. = oppervlakte in hectares], natuurdoeltypen (uit Bal *et al.*, 1995) en subdoeltypering (gehanteerd door Staatsbosbeheer).

Ecotopenverdeling		opp.	Natuurdoeltypen	Subdoeltypering overgangperiode
o.f.		(ha)	(Bal <i>et al.</i> , 1995)	(potentie-analyse SBB, 1994)
(d/j)				
365	Permanent meestromende nevengeul Tichelgaten (aangetakt)	57	Ri-3.1 rivier en nevengeul	11.1 Watergemeenschappen in laagveen en kleigebied
365	Geïsoleerde strangen, zandwinplas	3	Ri-3.2 plas en geïsoleerde strang	
365	Poelen	20		
var.		4		
>170 >85	Dynamische oeverzone Slikken	33	Ri-3.6 rivierduin en slik	12.1 Complex van oobos, pionier – en watervegetaties in uiterwaarden
0-40	Grasland / Hooiland	127	Ri-3.3 rietland en ruigte	7.1 Primaire verlanding, grote zeggenvegetaties en natte ruigten
			Ri-4.2 grasland	15.1 Weidevogelgrasland
			Ri-4B afgeleide doeltypen	19.2 Overige korte vegetaties
0-2	Kades	1	Ri-3.5 stroomdalgrasland	9.1 Glanshaverhooiland 9.2 Kamgraslandweiden en zilverschoongraslanden
20-150	Zachthout oobos	19	Ri-3.7 struweel, mantel- en zoombegroeiing	12.1 Complex van oobos, pionier – en watervegetaties in uiterwaarden
0-20	Hardhout oobos	19	Ri-3.10 bosgemeenschappen van rivierklei	3.8 Ooi- en polderbos
			Ri-4B afgeleide doeltype	12.1 Complex van oobos, pionier- en watervegetaties in uiterwaarden

---

4 Beheer

Het inrichtingsplan (Van de Perk, 1996; Zandberg, 1999) geeft op hoofdlijnen aan hoe het gebied na realisatie van het inrichtingsplan beheerd moet worden. Door Rijkswaterstaat wordt plaatselijk spontane ontwikkeling van de uiterwaard toegelaten. Beheer is echter wel noodzakelijk: enerzijds om ongewenste bos en struweelvorming (i.v.m. de rivierverruiming) te voorkomen en anderzijds om bepaalde vormen van natuur te ontwikkelen.

Staatsbosbeheer moet door het beheren van de uiterwaard de waterafvoer in de uiterwaard zeker stellen. Dit is met name langs de nevengeul en het verlaagde hoogwaterterrein van belang. Alleen de meest dynamische delen (>150 dagen per jaar overstroomd) blijven door het water van nature gevrijwaard van struweelvorming. Voor het beheer van de overige, begraasbare delen wordt, in overleg met SBB, een extensieve begrazing van 1 GVE (paarden en runderen) per hectare begraasbaar oppervlak voldoende geacht. Terreindelen die voor de dieren slecht toegankelijk zijn, zullen door middel van aanvullende begrazing en eventueel maaien worden beheerd.

4.1 Jaarrondbegrazing

Algemeen

Voor het middengebied, ten noorden van de nevengeul, wordt door Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer aangegeven dat een extensieve jaarrondbegrazing met paarden en runderen het meest gewenst is. Hierdoor ontstaat een afwisselend patroon van graslanden, ruigtes, struwelen en bossen. De ruimtelijke en temporele variatie die door de begrazing ontstaat, zal het gebied voor veel andere planten- en diersoorten geschikt maken om zich te vestigen.

Zonder sturing van de grazers is het in principe afwachten waar de preferente graasgebieden zullen te komen liggen. Er kunnen situaties ontstaan waarin de graasdruk intensief wordt op plaatsen waar dat eigenlijk niet gewenst is, bijv. vanwege aanwezige waardevolle vegetaties. De graasdruk kan ook juist te laag worden op plaatsen waar begrazing juist nodig is, bijvoorbeeld voor het openhouden van stroombanen. Er kan enerzijds gekozen worden voor het uitrasteren en maaien van kwetsbare vegetatie, waarbij de begrazingsdruk vanuit rivierkundig oogpunt hoog genoeg blijft door het inzetten van (extra) grazers; anderzijds kan gekozen worden voor verlaging van de begrazingsdruk ten gunste van waardevolle vegetatie, waarbij de bosontwikkeling mechanisch wordt tegengegaan. In de praktijk zal hiertussen door Staatsbosbeheer een goede verhouding moeten worden gevonden.

Voorlopig wordt uitgegaan van een begrazingsdichtheid van 1 volwassen dier per hectare begraasbaar terrein. Uitgaande van het inrichtingsplan is 120 hectare begraasbaar areaal (grasland, ruigte) beschikbaar. Hierop zouden 120 volwassen dieren terecht kunnen. De aangegeven dichtheden zijn schattingen die berusten op ervaringen met begrazing in andere gebieden. Afhankelijk van de ontwikkelingen kunnen meer of minder dieren worden ingezet.

Hoogwatervluchtplaatsen

Voor een integrale (jaarrond)begrazing is een hoogwatervluchtplaats noodzakelijk. In het inrichtingsplan zijn twee hoogwatervluchtplaatsen aangegeven van samen ongeveer 15 hectare. Hierop komt in de loop van de tijd een hardhoutoobos tot ontwikkeling, met bijbehorende kruidenvegetatie.

Gezien de ethische richtlijnen van Staatsbosbeheer en de kwetsbaarheid van het bos zal bij hoogwater zo nodig bijgevoerd worden. In de eerste jaren moeten de runderen en paarden vòòr een hoogwater naar hun hoogwatervluchtplaats gedreven worden, zodat ze leren waar ze moeten zijn. In latere jaren zullen zij in staat zijn zelf het terrein op te zoeken. De leiders in de kudde dienen hierom altijd bij de kudde op het terrein te blijven. In verband met bijvoeren moeten voorzieningen op de hoogwaterterreinen worden getroffen waar voer tijdelijk kan worden opgeslagen. Het hoogwaterterrein moet via langzaam oplopend maaiveld goed bereikbaar zijn voor de dieren. Tijdens hoogwater moeten deze terreinen ook via het water nog eenvoudig bereikbaar zijn.

Om tijdens hoogwater stress onder de dieren te verlagen is naast voldoende oppervlakte ook struweel en bos op de hoogwatervluchtplaats gewenst. De dieren kunnen zich dan in groepjes over de

---

hoogwatervrije vluchtplaats verdelen en terugtrekken in de dekking van het struweel. Dit zal gezien de gewenste oobosontwikkeling geen probleem zijn.

Aanvullend beheer

In het kader van de vergunningverlening voor de Wet Beheer Rijkwaterstaatswerken worden de maximaal toegestane ruwheden en bodemhoogten vastgelegd aan de hand van het rivierkundig streefbeeld.

De vergunning schrijft een periodieke evaluatie van het rivierkundig streefbeeld voor. Hiervoor moet door de beheerder een structuurkartering en een hoogtemeting worden gemaakt. Uit de rivierkundige toetsing moet blijken of ondanks de toename van de begroeiing voldoende water kan worden afgevoerd.

Als vuistregel bij het beheer kan worden gehanteerd dat maximaal 2-4% struweel of bos zich in de gebieden buiten het bestaande bos mag ontwikkelen (zie bijlage 2).

Dit blijkt uit de gevoeligheidsanalyses die zijn uitgevoerd op de rivierkundige berekeningen. Voor gebieden met hoge stroomsnelheden is een percentage van 2% opgenomen, voor de overige gebieden 4%.

Het is echter afhankelijk van de locatie van de extra begroeiing of nog voldaan wordt aan het rivierkundig streefbeeld. Het dus niet op voorhand te voorspellen of er maatregelen moeten worden genomen. Dit moet blijken uit de periodieke evaluatie.

Uit ervaring blijkt dat er veel struweelvorming door wilgenopslag ontstaat. Deze is het grootst in de periodiek droogvallende oeverzones langs de nevengeul en kleiputten. Daarnaast kan in overstroome en extensief begraaide graslanden Meidoorn tot ontwikkeling komen. Deze ongewenste opslag kan worden voorkomen door aanvullend beheer in de vorm van begrazing, kappen of maaien. Bij begrazing wordt tijdelijk de begrazingsdruk verhoogd tot maximaal 2 GVE per ha grasland. De gebieden waar dit probleem speelt, moeten omrasterd worden om een zo groot mogelijk effect te krijgen. Voorkomen dient te worden dat kwetsbare vegetatietypen binnen het omrasterde gebied komen te liggen, omdat die dan door de intensieve graasdruk en betreding worden verstoord. Aanvullend beheer door begrazing is alleen zinvol als het gaat om opslag die weinig anti-vraatstoffen heeft. In gevallen dat het soorten betreft met veel anti-vraatstoffen, zoals Gewone Vlier, of soorten die mechanische afweersystemen bezitten, zoals de Meidoorn en Sleedoorn, is het effect van de grazers zeer gering; kappen (1 keer per 5 jaar) is dan effectiever. Het jaarlijks maaien van de jonge opslag is ook nog mogelijk. Door middel van monitoring dient nagegaan te worden welke aanvullende maatregel (begrazing, kappen of maaien) ecologisch en bedrijfskundig het voordeligst is.

4.2 Hooilandbeheer

Tussen de nevengeul en de dijk is een zone met bloemrijk hooiland opgenomen. Hier zal 1 keer per jaar gehooid worden, in combinatie met nabeweiding. Om een kruidenrijke vegetatie te ontwikkelen, dient de eerste maaisnede na half juni te geschieden en het maaisel afgevoerd te worden. Nabeweiding geeft een structuurrijkere grasmat en een grotere soortendiversiteit. Voor nabeweiding kunnen plaatselijke boeren in worden geschakeld. Na verloop van tijd zal worden gekeken of deze vorm van beheer haalbaar is.

4.3 Sedimentsbeheer

De nevengeul en aangetakte of geïsoleerde wateren kunnen in de loop van de tijd dichtslibben. De lage delen van de uiterwaard kunnen door sedimentatie tijdens hoogwater weer langzaam worden opgehoogd. Om permanent stromend water in de nevengeul te houden, dient de nevengeul regelmatig op diepte gebracht te worden. Daarnaast moet het doorstroomprofiel van inlaat-, uitlaatconstructie en het regelwerk vrij van blokkades blijven. Door middel van monitoring zal nagegaan worden waar en wanneer dit noodzakelijk is.

4.4 Overig beheer

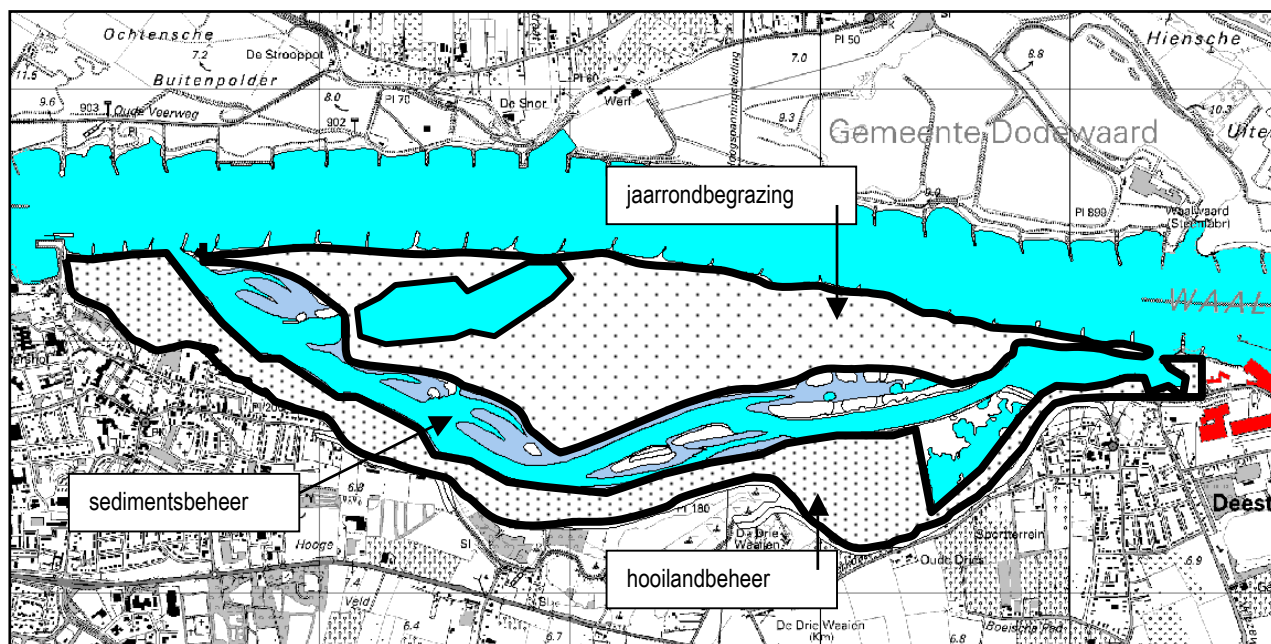
Voor het beheer van wegen, constructies en recreatieve voorzieningen is Staatsbosbeheer verantwoordelijk. Zolang er bewoning in de uiterwaard aanwezig is, wordt het normale onderhoudsbeheer (waarbij de gebruikers ondeling de kosten verdelen) gecontinueerd. Indien er geen bewoning meer is, kan dit onderhoudsbeheer achterwege blijven. Alleen de stenen opbouw van de vlamoven Deest en de schoorsteen van Steenfabriek Turkswaard zullen behouden blijven, waarbij door Staatsbosbeheer geen actief beheer gevoerd zal worden. Voor de recreatie is onderhoud van informatieborden, eventuele vogelkijkhut en wandelroutes noodzakelijk.

4.5 Beheerseenheden

Op basis van de beheershoofdlijnen en het inrichtingsplan, is de uiterwaard ingedeeld in verschillende beheerseenheden. In Tabel 2 worden de beheerseenheden genoemd met hun bijbehorende beheersdoelen en -vormen; in Figuur 3 is aangegeven waar de verschillende beheersvormen in het gebied toegepast zullen worden.

Tabel 2. Beheerseenheden met bijbehorende beheersdoelen en beheersvormen.

Beheerseenheid	Beheersdoel	Beheersvorm
Middengebied (140 ha)	Halfopen landschap met een mozaïek van kortgrasland, dynamische ruigte, struweel en bos Onderdrukken van struweel en bosvorming Behoud waardevolle graslanden	Extensieve jaarrondbegrazing met runderen en paarden in een dichtheid van 1 volwassen dier per hectare begraasbaar terrein. Indien bos of struweelvorming in deze eenheid optreedt, wordt afhankelijk van de omstandigheden bepaald of tijdelijk meer runderen worden ingezet of dat er gemaaid of gekapt moet worden. Uitrasteren (indien nodig) en maaien en maaisel afvoeren of begrazingsdruk omlaag
Nevengeul (80 ha)	Stroomminnende flora en fauna, dynamische oeverzone en zandplaten	Aan de hand van monitoring bepalen of sedimentatie verwijderd moet worden.
Hoogwatervrij terrein (15 ha)	Hardhoutooibos	Extensieve jaarrondbegrazing met runderen en paarden, delen uitrasteren indien natuurlijke ontwikkeling niet lukt.
Dijkzone (44 ha)	Kort grasland, dynamische ruigte	1 keer per jaar maaien en afvoeren met nabeweidning.

Figuur 3. Beheersvormen

---

5 Overgangsbeheer

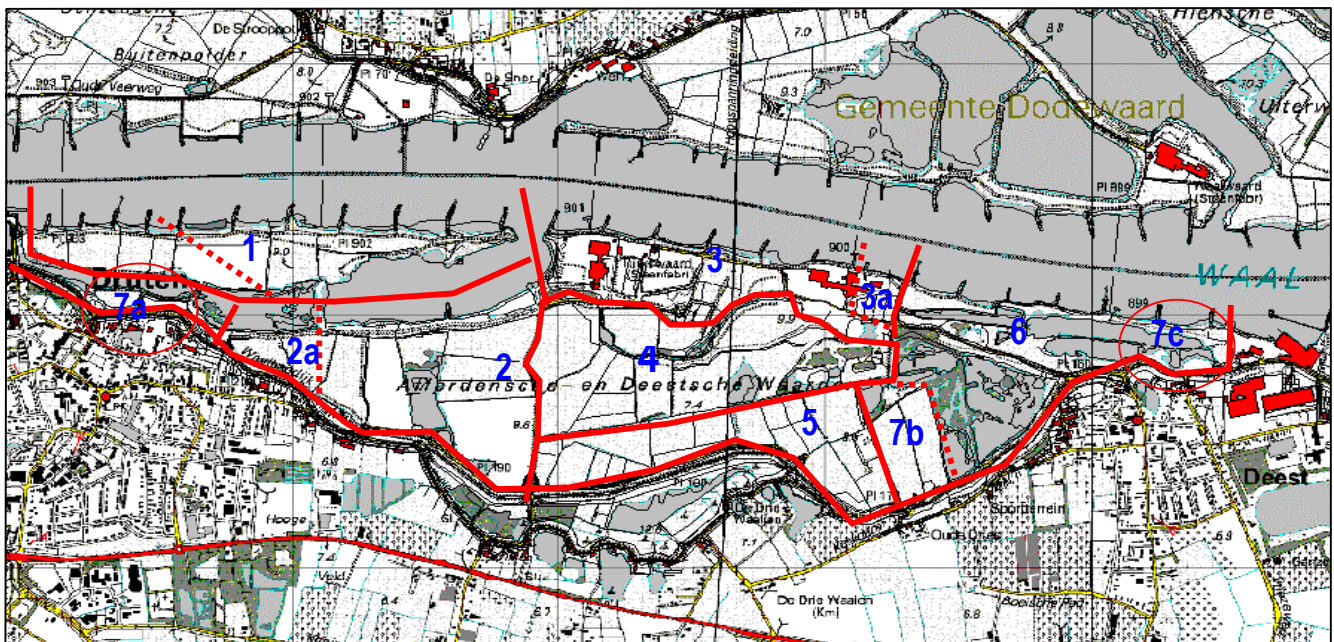
Voordat het inrichtingsplan is gerealiseerd, zal een aantal jaren overgangsbeheer moeten worden gevoerd. In deze overgangsfase worden steeds meer gronden aangekocht en zal nog speciewinning plaatsvinden. In het overgangsbeheer wordt vooruitgelopen op het eindbeheer.

5.1 Planning

Omdat niet alle gronden gelijktijdig in eigendom (beheer) zijn, moet het overgangs-beheer afgestemd zijn op kleine beheerseenheden. In die tijdelijke beheerseenheden kan vooruit worden gelopen op het eindbeheer door de inscharing van vee van plaatselijke boeren. Met dit beheer zullen de percelen verschralen en zal een soorten-rijkere vegetatie ontstaan. Als voldoende hoogwatervrij terrein beschikbaar is, kan gestart worden met een jaarrondbegrazing op kleine schaal om zodoende ervaring op te doen met de effectiviteit van de begrazing. Gebieden kleiner dan 0.5 hectare kunnen beter gemaaid worden. De proefnevengeul, speciewinning en de eigendoms-situatie bepalen het verloop van het project. Gestreefd wordt om in 2010 het eindbeheer geïmplementeerd te hebben.

5.2 Overgangsbeheerseenheden

Op basis van de geschetste ontwikkelingen zijn verschillende overgangsbeheerseenheden te onderscheiden (Figuur 4). Pas als alle gebieden aangekocht zijn en de speciewinning en proeven zijn afgerond kan de lange nevengeul worden gerealiseerd.

Figuur 4. Overgangsbeheereenheden

1 Rijswaard

De Rijswaard (buitendijks bij Druten) is volledig in bezit van de overheid (B.B.L. en Rijkswaterstaat). Het is de bedoeling hier een proef met een korte nevengeul uit te voeren. Dit is afhankelijk van de wijze van uitvoering van het project. Indien de lange nevengeul in zijn geheel wordt aangelegd, dan zal deze worden gemonitord. Tot de aanleg van de proefnevengeul bestaat het beheer uit extensieve begrazing van 1 GVE per 1 hectare begraasbaar oppervlak. Indien de proefnevengeul wordt aangelegd, zal deze gedurende 5 jaar gemonitord worden. Het westelijk deel van de Rijswaard kan dan vooruitlopend op het toekomstige mairegime al door maaien beheerd worden. Het oostelijk deel van de Rijswaard komt zeer geïsoleerd te liggen. Het eindbeheer is nog niet mogelijk, omdat er geen hoogwatervluchtplaatsen zijn. Het overgangsbeheer zal daarom bestaan uit begrazing door vee van plaatselijke boeren en eventueel bloten (alleen ruigte maaien) voor de winter. Vooruitlopend op de randvoorwaarden om extra struweelvorming te voorkomen, wordt een begrazingsintensiteit voorgesteld van 1 GVE per 1 hectare.

2 Zuidwestelijk deel

Een klein deel van de gronden is nog in particulier eigendom (2a). Nadat de particuliere gronden in eigendom zijn van B.B.L., of wanneer overeenstemming is bereikt met de eigenaren, kan worden gestart met de realisatie van het inrichtingsplan. Doordat het gebied voor een groot deel nog wordt vergraven, is het overgangsbeheer dat hieraan voorafgaat alleen toegespitst op verschraling van de bovengrond. Het overgangsbeheer bestaat uit extensieve begrazing.

3 Het hoogwatervrije terrein

Het grootste deel van het hoogwatervrije terrein is nog in eigendom van particulieren. Voor de realisering van het plan moeten de gronden en gebouwen in eigendom zijn, of moet er overeenstemming zijn met de eigenaar. Daarnaast moeten de gebouwen en gronden die niet in eigendom zijn bereikbaar blijven en moeten de nutsvoorzieningen in stand worden gehouden. De bedrijven op het oostelijke steenfabrieksterrein zijn reeds aangekocht (3a). De gebouwen worden gesloopt, met uitzondering van de steenoven: de stenenopbouw van de steenoven wordt behouden, waarna een beheer van 'niets doen' zal worden gevoerd. Het overgangsbeheer op de aangekochte hoogwatervrije delen zal bestaan uit het uitrasteren van hoge delen. Dit gebeurt enerzijds om de ontwikkeling van bos te bevorderen (door bijvoorbeeld het inplanten van hardhoutsoorten) en anderzijds om vervuiling door illegale stort te voorkomen. Indien aansluiting op het middendeel (4) mogelijk is, kan met jaarrondbegrazing worden begonnen.

4 Middengebied

In dit gebied heeft de ontgrondingmaatschappij Delgromij al een deel van de nevengeul aangelegd in het kader van de noodwet volgens het inrichtingsplan uit 1996. Het beheer van dit deel is al overgedragen aan Staatsbosbeheer. Het bestaande beheer bestaat uit extensieve beweiding. Tot 2003 worden in dit deel in overleg met het RIZA beheersproeven gedaan. Na 2003 zal het overgangsbeheer bestaan uit begrazing, in overleg met Staatsbosbeheer. Op het moment dat aansluiting met het hoogwatervrije terrein ontstaat, zal met een integrale jaarrondbegrazing van 1 GVE per hectare worden gestart.

5 Zuidelijk middengebied

In dit gebied heeft Delgromij de gelegenheid tot 2007 specie te winnen. Na de realisatie van dit deel van de nevengeul kan aan de zuidzijde van de geul gestart worden met het hooilandbeheer (maaïen met nabeweiding).

6 Tichelgatencomplex bij Deest

Vrijwel alle gronden zijn in eigendom van de overheid. In dit deelgebied worden de inlaatconstructie, zandvang en het reguleringswerk aangelegd. Het bestaande beheer (beweiding door plaatselijke boeren) kan voorlopig blijven bestaan. Aansluitend op het hoogwatervrije terrein kan worden begonnen met jaarrondbegrazing.

7 Langs de dijk

De dijk vormt de begrenzing van het inrichtingsplan. De dijk en de zone direct daartlangs is in bezit van het Polderdistrict of de Gemeente Druten (natte teen, ontsluitingsweg onderlangs de dijk). Het overgangsbeheer is een aanpassing van het bestaande beheer richting het toekomstige beheer. Langs de dijk zijn een aantal gebieden (7a,b,c) die nu al conform het eindbeheer beheerd kunnen worden. Hier kan na half juni gemaaid worden, waarna het maaisel afgevoerd moet worden en nabeweiding zal plaatsvinden. Het beheer van de Waalbandijk blijft onder de verantwoordelijkheid van het Polderdistrict Groot Maas en Waal vallen. In overleg met Staatsbosbeheer wordt dit beheer afgestemd met het aangrenzende beheer.

---

8 Strangen en andere wateren

Het overgangsbeheer van de verschillende wateren in de uiterwaard verschilt niet met het huidige beheer.

---

6 Recreatie, sportvisserij, jacht en participatie

Naast de inrichtingsdoelstellingen (veiligheid en natuurontwikkeling) zijn er nog een aantal belangen die voor het beheer een rol spelen. Na de inrichting is de uiterwaard vrij toegankelijk en extensieve recreatie mogelijk als dit niet conflicteert met de natuurontwikkeling. Sportvisserij en jacht zijn medegebruik die voor jaren in vergunningen en contracten zijn vastgelegd en deze rechten worden gerespecteerd. Voor betrokkenen uit de omgeving is het mogelijk ondersteuning te bieden bij het beheer.

6.1 Extensieve recreatie

De uiterwaard is in zijn geheel opengesteld voor extensieve recreatievormen, zoals wandelen (eventueel met aangelijnde hond) en vogels kijken. Door de toegangsweg op de zomerkade bij Deest ontstaat er een zonerings die de bezoekers door het gebied leidt zonder de beleving en waardering van het landschap veel te verstoren. Er ontstaat een verdeling van het recreatief medegebruik in drukke en minder drukke delen. Het drukst is het rond de kernen Deest en Druten; iets minder druk is het gebied ten zuiden van de nevengeul. Het eiland wordt vrij rustig; alleen bij het hoogwatervrije terrein zal het wat drukker zijn. Via georganiseerde excursies biedt de beheerende organisatie de bezoekers gelegenheid het gebied te beleven. Indien door recreatie het begrazingsbeheer wordt belemmerd, kan de toegang van honden of paarden worden beperkt. De begrazing met paarden kan risico opleveren voor ruiters in het gebied; de ruiters kunnen in het gebied paardrijden op eigen risico.

6.2 Sportvisserij

Eén van de beschermingsmaatregelen in beleid voor trekvisserij is dat er in beginsel geen nieuwe visrechten worden uitgegeven of vrijkomende rechten worden herverhuurd binnen een straal van 300 meter van sluizen, stuwen, vispassages en nevengeulen in trekroutes. Dit met de bedoeling om de populaties van deze vissen de mogelijkheid te geven zich te herstellen. In de Afferdensche en Deetsche Waarden zal een bestaande kleiwininput, waarin visrechten zijn verhuurd aan de HSV Deest, deel gaan uitmaken van de aan te leggen nevengeul. Na overleg met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij is zijn wij tot de conclusie gekomen dat de beheerder (Staatsbosbeheer) vooralsnog niet gehouden is aan dit beleid en zelf beslist over verlening van de verhuur van de visrechten. De beheerder (Staatsbosbeheer) heeft aangegeven geen bezwaar te hebben tegen verlenging van de visrechten aan HSV Deest. Staatsbosbeheer zal in overleg met HSV Deest bezien of het contract aanpassingen behoeft.

6.3 Jacht

Het streefbeeld schetst een dynamische uiterwaard waar middels integrale begrazing een natuurlijke diversiteit passend bij het riviersysteem wordt nagestreefd. Het gebied zal door een grote verscheidenheid aan diersoorten worden gebruikt als rust-, foerageer-, reproductie- en/of doortrekgebied. Staatsbosbeheer is de huidige eigenaar en beheerder van een gedeelte van deze uiterwaard en zal dat ook worden van de overige gedeelten. Ten aanzien van de jacht gaat Staatsbosbeheer uit van de zogenaamde Faunabeheersinstructie regio Gelderland. Deze instructie geeft aan in welke situaties in een natuurgebied als de Afferdensche en Deetsche Waarden de jacht nog is toegestaan. In principe zal de plaatselijke Wildbeheereenheid de jacht kunnen uitoefenen, echter niet in de vorm van benuttingjacht, maar wanneer er sprake is van schade naar derden.

6.4 Participatie

Zowel tijdens de overgangperiode als tijdens het eindbeheer is het mogelijk dat er door particulieren wordt geparticipeerd in het beheer. Bij participatie wordt gedacht aan monitoring (bijv. vegetatieopnames, vogels tellen), natuureducatie en opruimacties. Tijdens de overgangperiode, en waarschijnlijk ook daarna, wil Staatsbosbeheer voor het begrazingsbeheer graag samenwerken met plaatselijke boeren, als dit voor beide partijen past binnen de eisen die het beheer stelt.

---

7 Monitoring

In het kader van de Wet Beheer Rijkswaterstaatwerken (WBR) wordt door Rijkswaterstaat een beheersvergunning verleend aan de beheerder. De vergunning schrijft een periodieke evaluatie van het rivierkundig streefbeeld voor. Hiervoor moet door de beheerder een structuurkartering en een hoogtemeting (morfologische kartering) worden gemaakt. De hoogtemeting wordt op dit moment gefinancierd door Rijkswaterstaat. De vergunninghouder (SBB) blijft hiervoor verantwoordelijk. De frequentie waarmee de evaluatie van het rivierkundig streefbeeld zal worden uitgevoerd, wordt bepaald door Rijkswaterstaat. In de praktijk is tot nu toe meestal een frequentie van 1 keer in de 4 jaar aangehouden. Er zal echter nog meer ervaring moeten worden opgedaan om te bepalen welke frequentie nodig is.

Als beheerder zal Staatsbosbeheer verder in het kader van de bedrijfssturing standaard voor een aantal onderdelen monitoring uitvoeren. Hierbij moet gedacht worden aan vegetatiekartering, broedvogels, amfibieën, zoogdieren en ontwikkeling van vegetatie in relatie tot begrazing. In het beheersplan, dat opgesteld wordt op basis van deze beheersvisie, zal een monitoringsplan worden opgenomen, waarin ook de frequenties van metingen zullen worden aangegeven.

Tot slot is er door het RIZA een monitoringsprogramma voor het beheer (met name sedimentsbeheer) van nevengeulen opgezet. De te realiseren nevengeul in de Afferdensche en Deestsche Waarden is één van de opties voor dit programma.

---

8 Financiële aspecten

Naast de kosten die nodig zijn voor de inrichting (planstudie, aankoop, realisatie) zijn er ook kosten om het gebied in de toekomst te beheren. De gronden worden uiteindelijk overgedragen aan Staatsbosbeheer. In het kader van de Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken (WBR) wordt door Rijkswaterstaat een beheersvergunning verleend aan Staatsbosbeheer als beheerder. De vergunninghouder (Staatsbosbeheer) is ervoor verantwoordelijk dat door het beheer wordt voldaan aan de vergunningsvereisten.

Staatsbosbeheer krijgt voor de beheerskosten jaarlijks een vergoeding van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze vergoeding (normkosten systematiek) is gebaseerd op natuurbeheer volgens de indeling in subdoeltypen.

Sedimentsbeheer en onderhoud van waterstaatskundige werken alsmede de extra monitoring zijn hierin niet meegenomen. Ten aanzien van de beheerskosten van nevengeulen bestaan nog vele onzekerheden. Hiertoe worden de komende jaren de nevengeulen gemonitord. Gedurende de looptijd van deze monitoring neemt Rijkswaterstaat in ieder geval de verantwoordelijkheid op zich voor de noodzakelijke beheerskosten van deze nevengeulen. De vergunninghouder (Staatsbosbeheer) blijft ervoor verantwoordelijk dat wordt voldaan aan de vergunningsvereisten.

---

9 Literatuur

Bal, D., H.M.Beije, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen en P.J. van der Rest, 1995.
Handboek natuurdoeltypen in Nederland. IKC Natuurbeheer nr. 11. Wageningen.

Cornelissen, P., 1999.
Concept beheersvisie Rijnwaardensche Uiterwaarden. RIZA, Lelystad.

Meetkundige Dienst, 1996
Vegetatiekaart Afferdensche en Deestsche Waarden, MDGAT-R-9604, Delft

Perk, J.C. van der (eindred.), 1996.
Afferdensche en Deestsche Waarden, inrichtingsplan. RIZA nota nr. 96.054, Lelystad

Zandberg, B. (eindred.), 1999.
Inrichtingsplan Afferdensche en Deestsche Waarden. RWS-DON 99-001, Arnhem.

Deze beheersvisie is tot stand gekomen met de hulp van:

- Projectgroep Afferdensche en Deestsche Waarden
Voorzitter: M. Pardoel, Gemeente Druten
G. van 't Veer, Gemeente Druten
B. Zandberg, Rijkswaterstaat
J. Meesters, Staatsbosbeheer
G. Pieters, Provincie Gelderland
D. Verbeek, Provincie Gelderland
K. van Bavel, Polderdistrict Groot Maas en Waal
M. Zonnenberg, Delgromij
- Rijkswaterstaat:
W. van Ommeren
G. van Beek
- Staatsbosbeheer:
A. Hottinga
- RIZA:
P. Cornelisen
- Betrokkenen uit de Afferdensche en Deestsche Waarden
J. den Biesen (IVN)
A van den Heuvel (vogelbescherming)
M. Vos (agrariër)
J. Janssen (fruitteler)
R. Janssen (fruitteler)
J. Gijsbers (Jachtgerechtigde)
F. Burgers (Jachtgerechtigde)
G. van Hout (HSV Deest)
E van de Leest (HSV Deest)
W. van Zuilekom (NVVS)

Bijlagen

Bijlage 1: Situatieschets

Bijlage 2: Rivierkundige zonerings